

ként. Kettejük kivételesen erős színészi jelenlétének és összjátékának – illetve az utolsó harmadban csatlakozó Benoît Poelvoorde-nak – köszönhető, hogy az önismétlő epizódok ellenére is végig kitart a film lendülete.

BASKI SÁNDOR

Mézes szivar

Cigare au miel – francia, 2021. Rendezte és írta: **Kamir Aïnouz**. Kép: **Jeanne Lapoirie**. Zene: **Julie Roué**. Szereplők: **Zoé Adjani** (Selma), **Amira Casar** (Anya), **Lyes Salem** (Apa), **Louis Peres** (Louis), **Idir Chender** (Luka). Gyártó: **Eliph Productions / Willow Films**. Forgalmazó: **HBO Go**. *Feliratos*. 100 perc.

Az algériai származású, francia Kamir Aïnouz elsőfilmjének hősnője szívszorítóan szép rendezői alteregó: a 17 éves, berber családi gyökerekkel rendelkező Selmát (Zoé Adjani, Isabelle Adjani unokahúga) szigorú ügyvéd apja és orvos anyja Párizsban neveli, a lány életét a szokásos tinédzserkori lázadás és kulturális határfeszítés, valamint saját testének tiltott felfedezése uralja, és bár egyáltalán nem szolgál rá, sem a felső-középosztálybeli élet, sem a férfiak nem bánnak vele kíméletesen. Selmát éppen annyira húzza a szíve a polgárháború dúlta, kilencvenes évekbeli Algériához – és a folytonos fenyegetettség ellenére is szülőfalujában maradó nagymamájához –, mint amennyire vágyik a modern, urbánus, emancipált életre. És míg a film látszólag megmarad a szexuális önfelszabadítás és a gyökerektől való elszakadás meséjének, olyan összetett és szerteágazó motívumokon keresztül mesél női sorsokról, mint az óriáskaktuszkokkal benőtt hegyi táj, amely egyszer Selma öröksége lesz, a terroristáktól feldúlt Algírban szinte lázadóként új életet kezdő nőgyógyász, és a felnőttkorban újraéledő, de a születés utáni első életévben már mé-

lyen megélt kötelék anyja és lánya között.

Selma igazi dilemmája, hogy vajon melyik életből kell kitornie és mi az, amihez érdemes ragaszkodnia. A lány a film első jelenetében ugyan papíron még gyermek, ám valójában már öntudatos fiatal nő, aki akár a mély megtörtségből is képes magát újraépíteni, és nem riad meg attól sem, hogy saját természetes ösztönei szavát kövesse. Igazi keresztje, túl azon, hogy bevándorló családból származik és nő, hogy túlságosan vonzó. A külseje valóban mindenkit jobban érdekel, mint a szakmai előmenetele, ám ahhoz túlságosan tanult és felvilágosult, hogy ne szegesse anyjának a kérdést: minek tanuljak annyit, ha egyszer úgyis csak férjhez akartok adni? A *Mézes szivar* a franciáknál oly népszerű identitáskereső felnövéstörténetek (*Vízi lilomok*, *Adèle élete*; *Cukorfalatok*) között a maga egyszerűségében is messze az egyik legegységesebb és őszintébb.

KOVÁCS KATA

Louis Wain

The Electrical Life of Louis Wain – amerikai, 2021. Rendezte: **Will Sharpe**. Írta: **Simon Stephenson**. Kép: **Erik Wilson**. Zene: **Arthur Sharpe**. Szereplők: **Benedict Cumberbatch** (Louis), **Claire Foy** (Emily), **Andrea Riseborough** (Caroline), **Toby Jones** (Ingram). Gyártó: **Shoebox SunnyMarch**. Forgalmazó: **Amazon Prime**. *Feliratos*. 111 perc.

A portré nem csak a képzőművészetben, de filmen is népszerű műfaj, igazán izgalmassá azonban akkor válik, ha nem csak életrajzi események mozgóképes felmondása, hanem egy alkotó víziója az általa bemutatott karakterről. A legtöbb író, rendező ott hibázza el, hogy megpróbál objektív lenni egy olyan műfajban, ahol ez eleve lehetetlen. Egy olyan személyiség filmes portréjának megrajzolásakor, akit művei, munkássága alapján ismerünk, nem élete eseményei bemutatásával ismerhet meg a néző, hanem azáltal, ahogy ezt a rendező interpretálja, megpróbálva képet alkotni, milyen ember is lehetett, akit ábrázol.

Will Sharpe, a *Louis Wain* író-rendezője kiemelkedő teljesítményt nyújtott ezen a területen, alkotása mind hangulatában, mind képi világában, színeivel és zenéjével tárja

elénk a világot, ami a művész, Louis Wain fejében (akár) lejátszódhatott. A főhős a világban helyét nem találó, kiemelkedő rajz tehetséggel rendelkező alkotó, akit szétfeszít széles érdeklődése és személyiségzavara. Nyugvópontra szerelmében talál, ám feleségét, Emilyt nagyon hamar elveszíti, élete innentől pedig egyre inkább távolodik a valóságtól – amit a film vizualitása gyönyörűen követ le. Emily betegsége során egy macskát fogadnak örökbe, felesége halála után pedig Wain számára ez az állapot válik szerelmük és közös életük szimbólumává. Így kezd kizárólag macskás képek festésébe, és válik népszerűvé.

Benedict Cumberbatch, aki már rutinos különc zenik megformálásában – Stephen Hawking, Alan Turing, Thomas Alva Edison is életre kelt már a filmvászon alakításában

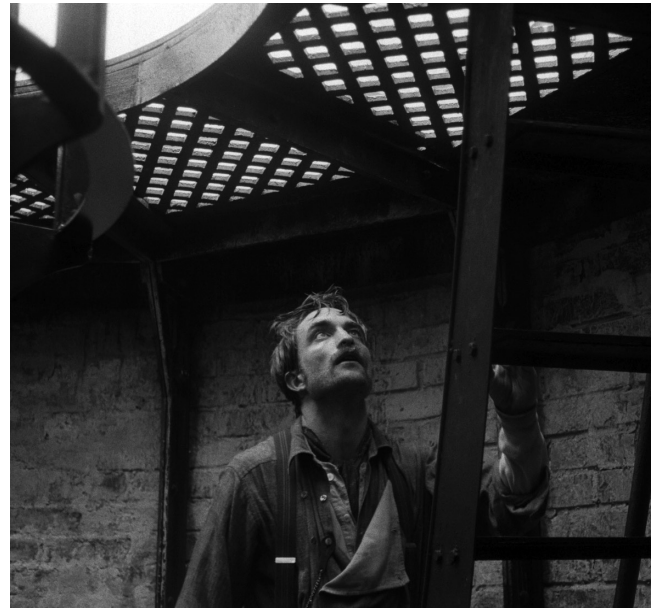
– ezúttal is remek választás az autisztikus, zavart művész szerepére. Wain élettörténete, amely magánnyal, fájdalommal, meg nem értettséggel és elismertsége ellenére – üzleti érzék híján – anyagi nehézségekkel teli, végtelemül szomorú és megrendítő alkotássá teszi Sharpe művét. Egy olyan férfit ábrázol, aki – ahogy felesége is megértette vele – képes meglátni a világban a szépet és át is tudja ezt adni, örömet szerezve másoknak, ő maga azonban soha, egyetlen pillanatra nem boldog többé.

PETHŐ RÉKA

A világítótorony

The Lighthouse – brit, 2019. Rendezte: Robert Eggers. Írta: Max és Robert Eggers. Kép: Jarin Blaschke. Zene: Mark Korvern. Szereplők: Robert Pattinson (Ephraim), Willem Dafoe (Thomas). Gyártó: A24 / Regency Enterprises. Forgalmazó: Netflix. Feliratos. 109 perc.

A 2010-es évek filmkritikai diskurzusának egyik legtöbbet vitatott fogalma volt a „poszthorror”, amivel a Guardian kritikusa a zsáner legújabb, művészi igénytel megalkotott, revizionista darabjait (*Tűnj el, Fehér éjszakák, Valami követ*) próbálta egy kalap alá rendezni. A hullám legmarkánsabb szerzői arcúval bíró alkotója, Robert Eggers már az első filmjével, *A boszorkánnyal* komoly visszhangot keltett: elsősorban átható atmoszférája és kubricki (vagyis szinte mániákus) precizitással megteremtett történelmi hitelessége révén emelte a horrort a mezei riogatás meglehetősen lenézett gettójából a zsánert ritkán övező kritikai megbecsültség szintjére. Eggers a második filmjével tovább bandukolt ezen a revizionista ösvényen, immár jóval meszebb merészkedve a horror biztonságot nyújtó zsánerszályaitól.

A tizenkilencedik század végén játszódó film egy újonc és egy veterán világítótoronyőr sivar mindennapjaiból kibontakozó örületet bontja ki, ráérős tempóban elrassztva a nézőt szurreális víziókkal és váratlan erőszakkitörésekkel. A rendező maximumra csavarta a nehezen verbalizálható, feketén derengő lovcraft-i atmoszféra kísértetieségét, amivel párhuzamosan a klasszikus dramaturgia motorjáról le: ez persze nem jelenti azt, hogy a narratívától megfosztott avantgárd horror (lásd: Elias Merhige *Begottenje*) radikális felségvizeire tévedt volna, de az is nyilvánvaló, hogy Eggers szinte gyermeki lelkesedéssel veszett bele az expresszionista hangoltságú fekete-fehér képekkel felvett rozoga szobabelsők és kódos totálképek álomszerű mikrokozmoszába. A két világítótorony-őr lassú megörülése és önfelszámolása ezért inkább emlékeztet egy kényelmetlenül érzéki, de alig felidézhető lázalomra, mint egy klasszikusan megformált filmre: ettől lesz összességében a végeredmény egyszerre vonzó és taszító.

LICHTER PÉTER

Stillwater

Stillwater – amerikai, 2021. Rendezte: Tom McCarthy. Írta: Marcus Hinchey, Thomas Bidegain és Noé Debré. Kép: Masanobu Takayanagi. Zene: Mychael Danna. Szereplők: Matt Damon (Bill), Camille Cottin (Virginie), Abigail Breslin (Allison). Gyártó: Anonymus Content / 3dot Production. Forgalmazó: Netflix. Szinkronizált. 122 perc.

A Bibliaövezet szívéből jött elvaskult Trump-hívó, vagy ha oda is húzná az ikszet, attól még lehet jó ember. A *Spotlight* díjesője óta szélesebb körben is ismert Tom McCarthy ebből a manapság sajnos nem mindenki számára egyértelmű alaptételből kiindulva, megtör-

tént esetből kanyarít elegáns karakterdrámát a kopott baseballsapkás Matt Damon köré. A jobb napokat is megélt oklahomai olajmunkás huszonéves lánya egy marseille-i börtönben raboskodik, a család szerint ártatlanul. Alkalmi munkákból tengődő apja rendszeresen látogatja, majd amikor egy per-döntőnek tűnő új információ bukkan fel, a saját szakállára nyomozni kezd. Kellő helyismeret és nyelvtudás híján persze nem sokra jut, konzervatív világlátása és céltudatossága mégis hajtják előre. Ráadásul egy francia nővel is találkozik, akivel bár sok mindenben erősen különböznek, kölcsönösen segíteni kezdik egymást.

McCarthy legfrissebb munkájának legizgalmasabb dobása, hogy az „idegenben nyomozó amerikai” klasszikus krimijét a játékidő második felére elegáns családi melodrámba fordítja. A mucai melós elsőre lesajnált régies erkölcséről szép lassan kiderül, nemcsak az ügy felderítéséhez hasznosak, de a színészneként dolgozó egyedülálló anyja lazább életviteléhez is passzolnak. Ahogy lassan valódi kötelék formálódik közöttük, úgy szorult háttérbe a régi gyilkosság felderítése. A fináléban aztán hirtelen visszakanyarodunk a thriller irányába, majd egy korántsem hollywoodias lezárást kapunk. A toxikus társadalmi megosztottságot és fokozódó globális Amerika-ellenességet

műfaji köntösben enyhíteni szándékozó film elsősorban a központi figura komplexitása miatt emelkedhet ki a mezőnyből. No és persze Matt Damon aprólékosan kidolgozott, rendkívül empátikus alakítása miatt, aki élővé varázsolja a papíron kissé tételszerű sztorit.

HUBER ZOLTÁN

A dicsőség órája

The Small Back Room – brit, 1949. Rendezte: **Michael Powell**. Írta: **Nigel Balchin** művéből **Emeric Pressburger**. Kép: **Christopher Challis**. Zene: **Brian Easdale**. Szereplők: **David Farrar** (Rice), **Kathleen Byron** (Susan), **Jack Hawkins** (Waring), **Leslie Banks** (Holland). Gyártó: **The Archers**. Forgalmazó: **Netflix**. *Feliratos*. 106 perc.

A klasszikus filmművészet időszaka a sérültek és kriplik kora volt: a két világháború példátlan mennyiségű férfit fosztott meg valamelyik testrészétől, és legtöbbször a lábától. Nincs tehát mit csodálkozni azon, hogy a klasszikus moziban furtonfurt feltűnnek a problémás lábú férfiak, s ügyetlen lépteikkel a modern világban tévelygők bizonytalanságát fogalmazzák meg. Az érzéketlen üzletember bénueltsága *Az élet csodaszépben*, a *Ragyogás a fűben* kurvázást dicsőítő apjának sántasága, vagy a *Harminc másodperc Tokió fölött* amputálás-jelenete mind a férfiaság fenyegető kríziséről mesélnék egy-egy hőstörténet háttérben. Beszédesebb, hogy a huszadik század első felének egyik jellemző képtípusa – az amerikai plán – térből levágja a lábakat, és ezzel mintegy kirántja a biztos talajt a karakterek alól.

Ennek a talajvesztettségnek *A dicsőség órája* a legnemesebb angol tanulmánya. Michael Powell és Emmerich Pressburger szikár háborús drámája a rosszkedvűen bicegő tűzszerszről szól, aki német bombákat próbál hatástalanítani, de leginkább csak szépséges barátnőjét kínozza a lába elvesztése miatt.

„Miért nem veszed le?” – kérdezi az angyalarcú nő a film első premier plánjában, és nem a nadrágra, hanem a mülábra gondol: az eltorzult arcú férfi pedig képtelen válaszolni neki. Powell és Pressburger a sebzett férfilelek fájdalomát cizellálja másfél órán át: a kamera hosszú lépcsőkön követi a hős csoszogását, később a táncklubban fürkészi a mentegetőzését, majd egy vadul expresszionista magánszámában mutatja meg az alkohol utáni vágy mélységeit. *A dicsőség órája* a realista szürkeséget a legvadabb stilizációval állítja szembe, és a stílus feszültségével is a főhős belső konfliktusát közvetíti. A vívódó férfi ábrázatát rendre kontrasztos fények és árnyékok szelik keresztül, hogy aztán a végén a fináléban végleg beragyogja az ártatlan nő világitó arca: mikor elbánik a fallikus bombával és legyőzi önmagát, végre megtérhet a fényhez a sötét kísértések elől.

NAGY V. GERGŐ

A hazug lány

Une adorable menteuse – francia, 1962. Rendezte: **Michel Deville**. Írta: **Nina Companeez**. Kép: **Claude Lecomte**. Zene: **Jean Jacques Grünenwald**. Szereplők: **Marina Vlady** (Jeanette), **Michel Vitold** (Antoine), **Macha Méril** (Sophie), **Jean-Marc Bory** (Martin). Gyártó: **Eléfilm**. Forgalmazó: **Netflix**. *Feliratos*. 105 perc.

fikus illesztésekkel, rántott svenekkel tarkított bohó montázstechnika szerzői vonásai épp annyira köszönhetőek a korai évek alkotó- és élettársát jelentő **Nina Companeez** írónak/vágónak, mint a bolondos romkomjait a szakítás után mélabús bűnfilmekre (*51-es dosszié*, *Mélyvíz*, *Veszély a lakban*) cserélő rendezőnek.

Második közös művük a legelvezetesebb és legbeszédesebb példája ennek a kétnemű szerzőiségnek: a szürke hétköznapokat bizarr mesékkel felülíró, csacska újságíró, **Juliette** és a 40-es **Antoine** megfontolt, realista bűnperes ügyvédje között szövődő aszimmetrikus románc csapongó vígjátéka szinte páratlan önreflexióként szolgál az alkotópáros munkásságához (lásd még az *A medve és a baba* későbbi screwball-verzióját). Elnézve *A hazug lány* frappáns karikatúra-figuráit, szédítő és rebellis hévvel pergő epizód-füzérét, helyenként abszurdba hajló humorát, felfoghatatlan, miért nem került be a *nouvelle vague* kánonjába, olyan kultkomédiák, mint a *Zazie a metrón*, a *Lőj a zongoristára* vagy *Az asszony*, az *asszony* mellé. Már csak a hol fatörzset csókolgató vagy lábujjaival gépelő, hol fátyolos szemmel kamerába néző **Marina Vlady** szertelen százsorszápe miatt bőven megérdemelne.

VARRÓ ATTILA